

ภาพรวมการเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้

ปิ่น จันจุฬา*

โคเนื้อในประเทศไทยที่เลี้ยงกันส่วนใหญ่เป็นโคพื้นเมือง ซึ่งการเลี้ยงส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักคือ ใช้เป็นแรงงาน เช่น ไถนา เทียมเกวียน หรือบรรทุกสิ่งของ สภาพการเลี้ยงส่วนใหญ่ยังเป็นแบบเดิมๆ คือ มีการค้อนโคออกไปทะเลริมตลิ่งตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ ท้องนา ที่สาธารณะ และที่รกร้างว่างเปล่าทั่วไป ในช่วงที่มีการเพาะปลูกพืชอาจผูกล่ามไว้แล้วปล่อยให้กินในบริเวณที่จำกัด หรือมีการเกี่ยวหญ้าให้โคกิน

ภาคใต้เป็นภาคที่มีเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างดี ประชากรมีรายได้ปี 2536 เฉลี่ย 39,275 บาทต่อคนต่อปี มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี และการลงทุนสูง โดยในปี 2537 มีเงินลงทุน 16,989 ล้านบาท โดยเฉพาะปัจจุบันมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard) และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย (Indonesia Malaysia Thailand Growth Triangle, IMT-GT) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ, 2538) อีกทั้งภาคใต้ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ภูมิอากาศ ดิน และน้ำ เหมาะสมที่จะทำการเลี้ยงสัตว์ และยังสะดวกต่อการส่งสัตว์ออกไปขายต่างประเทศ และเป็นเขตที่ปลอดภัยจากโรคปากและเท้าเปื่อย การเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้มีมาแต่โบราณ มีวัตถุประสงค์เลี้ยงเป็นโคสำหรับใช้ชนเพื่อการพนอย่างเดียว ต่อมามีการพัฒนาการเลี้ยงเพื่อการค้ามากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเนื้อสำหรับการบริโภค

อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาบางประการที่ทำให้การเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอภาพรวมโดยทั่วไปของการเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการเลี้ยงโคต่อไป

*อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การผลิตโคเนื้อของโลก

ฝ่ายเศรษฐกิจปศุสัตว์ (2535) รายงานว่า การผลิตโคเนื้อของโลกในปี 2535 มีประมาณ 43-44 ล้านตัวต่อปี และการบริโภคเนื้อโคประมาณ 42-43 ล้านตัน ประเทศที่ผลิตเนื้อโคมากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา รองลงมา สหภาพโซเวียต ประชาคมยุโรป อาร์เจนตินา บราซิล ออสเตรเลีย และเม็กซิโก โดยผลิตได้ประมาณ 10.1, 8.4, 7.7, 2.5, 2.4, 1.6 และ 1.4 ล้านตัน ตามลำดับ สำหรับประเทศที่มีจำนวนโคมากที่สุดคือ อินเดีย (FAO, 1992) ประเทศที่ผลิตโคมากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา และปริมาณการบริโภคเนื้อโคต่อคนสูงที่สุดคือ ประเทศอาร์เจนตินา (ตารางที่ 1) และประเทศที่ส่งออกเนื้อโครายใหญ่ ได้แก่ ออสเตรเลีย เยอรมันนี สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และไอร์แลนด์ (ตารางที่ 2)

การผลิตโคเนื้อของไทย

กรมปศุสัตว์ (2539) รายงานว่า ปริมาณโคทั้งประเทศ ปี 2535 มีจำนวน 7,121,479 ตัว ลดลงเป็น 6,225,221 ตัว ในปี 2539 (ตารางที่ 3) การผลิตโคส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณการผลิตคิดเป็นร้อยละ 36.6 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ อุบลราชธานี เป็นต้น ภาคกลางร้อยละ 26.1 ได้แก่

ตารางที่ 2 ปริมาณการส่งออก และนำเข้าเนื้อโคปี 1992

ปริมาณการส่งออก		ปริมาณการนำเข้า	
ประเทศ	พันล้านปอนด์	ประเทศ	พันล้านปอนด์
Australia	2.6	United States	2.4
Germany	1.4	Japan	1.3
United States	1.3	USSR (former)	1.2
France	1.2	Italy	1.1
Ireland	1.0	Germany	1.0
รวมทั้งโลก	14.3	รวมทั้งโลก	12.1

ที่มา : ดัดแปลงจาก Taylor (1995)

จังหวัดลพบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี เป็นต้น ภาคเหนือร้อยละ 25.5 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ลำปาง และตาก เป็นต้น ส่วนภาคใต้มีการเลี้ยงโคเนื้อที่ล้น ร้อยละ 11.8 จะเห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศ ปี 2539 ลดลงทั้งเกษตรกรผู้เลี้ยงและจำนวนโคเนื้อ เนื่องจากภาวะน้ำท่วมใหญ่ทั่วประเทศในระยะเวลาใกล้เคียงกันเมื่อปี 2538 และ 2539 เกษตรกรประสบภาวะปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และการ

ตารางที่ 1 จำนวนโค ปริมาณการผลิต และการบริโภคเนื้อโคของโลกปี 1992

ประเทศ	จำนวนโค ⁽¹⁾	ประเทศ	การผลิต ⁽²⁾	ประเทศ	การบริโภคเนื้อโค/คน ⁽³⁾
India	193	U.S.A.	23	Argentina	152
Brazil	153	USSR (former)	16	Uruguay	133
USSR (former)	112	Brazil	7	U.S.A.	96
U.S.A.	100	Argentina	6	Canada	78
China	83	Germany	4	Australia	77
รวมทั้งโลก	1,284	รวมทั้งโลก	112	เฉลี่ยทั้งโลก	21

ที่มา : ดัดแปลงจาก FAO (1992)

⁽¹⁾ = ล้านตัว ⁽²⁾ = พันล้านปอนด์ ⁽³⁾ = ปอนด์

ตารางที่ 3 สถิติจำนวนโคในประเทไทยแสดงตามภาคต่างๆ ตั้งแต่ปี 2535-2539

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
2535	2,014,757	2,459,732	1,878,499	771,491	7,121,479
2536	1,878,611	2,759,514	2,067,026	767,422	7,472,573
2537	1,823,300	2,922,302	2,001,500	890,248	7,637,530
2538	1,812,960	2,890,897	1,972,643	932,571	7,609,068
2539	1,424,988	2,546,397	1,385,340	868,496	6,225,221
ร้อยละ	26.1	36.6	25.5	11.8	100.00

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2539)

นำเข้าโคมีชีวิตตามแนวชายแดนซึ่งมีราคาถูกกว่า ทำให้ผู้เลี้ยงบางส่วนได้เปลี่ยนอาชีพ และใช้พื้นที่การเกษตรไปทำในธุรกิจอื่น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการขยายตัวของเขตเมืองในแหล่งผลิตที่สำคัญหลายพื้นที่ ก่อปรกกับความไม่แน่นอนของรายได้จากอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ ต้องใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงนาน แต่กลับให้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ทำให้จำนวนโคลดลงจากปี 2538 ร้อยละ 18.8 เหลือ 6,225,221 ตัว จำแนกเป็นโคเนื้อพื้นเมืองร้อยละ 59.9 พันธุ์แท้ร้อยละ 0.9 พันธุ์ผสมร้อยละ 38.1 และโคขุนร้อยละ 1.0 ทุ่งหญ้าส่วนตัวใช้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 4.1 ล้านไร่ ลดลง 2 แสนล้านไร่ เฉลี่ย 0.69 ไร่/ตัว เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 1.09 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ของประชากรทั้งหมด ลดลงจากปีที่แล้วร้อยละ 16.2 เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยรายละ 5 ตัว (กรมปศุสัตว์, 2539)

ภาพรวมของภาคใต้

สภาพทั่วไปภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายู ลักษณะพื้นที่แคบยาว มีทะเลขนานทั้งสองด้าน ระยะทางเหนือสุดอำเภอประทิว จังหวัดชุมพร ถึงใต้สุดอำเภอเมตง จังหวัดยะลาประมาณ 750 กม. มี 14 จังหวัด รวมเนื้อที่ 70,715.2 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 13.78 ของประเทศ ภูมิประเทศเป็นภูเขาทอดยาวบริเวณตอนกลางพื้นที่ มีเนื้อที่รวมร้อยละ 35 ของภาค

ภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมร้อนฝนตกชุก ความชื้นสัมพัทธ์สูง การปกครองมี 14 จังหวัด 119 อำเภอ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่มากที่สุด 12,891.469 ตร.กม. จังหวัดที่เล็กที่สุดคือ ภูเก็ต 543.034 ตร.กม. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538) ประชากร ปี 2538 มีประชากร 7.854 ล้านคน หรือร้อยละ 13.20 ของประเทศ อัตราเพิ่มเฉลี่ย 1.47 ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มจังหวัดชายฝั่งตะวันออก ร้อยละ 78.36 และร้อยละ 21.64 อยู่ทางฝั่งทะเลอันดามัน

ภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ภาคใต้มีลักษณะสูงต่ำ 3 ระดับคือ ที่ราบต่ำประมาณ 10.74 ล้านไร่ (ร้อยละ 24.33) ใช้ทำนา เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และป่าชายเลนบริเวณที่ดอน 18.78 ล้านไร่ (ร้อยละ 42.48) ปลูกยางพารา ปาล์ม และกาแฟ และบริเวณภูเขาสูงชัน 14.67 ล้านไร่ (ร้อยละ 33.19) ยังคงสภาพเป็นป่า และถูกบุกรุกปลูกยางพาราและไม้ผล

การใช้ที่ดิน ในปี 2535/2536 ภาคใต้มีพื้นที่ 44.20 ล้านไร่ หรือร้อยละ 13.78 ของประเทศ (ร้อยละ 71.55 ของภาค อยู่ทางชายฝั่งอ่าวไทย) เป็นที่ทำเกษตร 17.20 ล้านไร่ (ร้อยละ 51.05 ของภาค) โดยทำนาร้อยละ 9.94 ทำไร่ร้อยละ 0.28 ไม้ผลร้อยละ 37.40 ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 0.11 และพื้นที่รกร้างร้อยละ 1.22 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2539)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคใต้

ผลิตภัณฑ์รวมของภาคใต้ในปี 2536 (ราคาคงที่) มีจำนวน 206,953.94 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.4 ของประเทศ (ตารางที่ 4) เมื่อแยกตามสาขาพบว่า สาขาการเกษตร มีสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 40.83 รองลงมาคือ การค้าส่ง-ปลีก (ตารางที่ 5)

การผลิตทางการเกษตรที่สำคัญมี 6 สาขาคือ พืชผล

โดยมีสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 22.70 รองลงมาสาขาประมง ร้อยละ 10.84 ปศุสัตว์ร้อยละ 1.64 ป่าไม้ร้อยละ 1.10 บริการทางการเกษตรร้อยละ 0.2 และการแปรรูปทางการเกษตรร้อยละ 4.4 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 ผลิตภัณฑ์ภาคใต้ปี 2536 (ราคาคงที่)

รายการ	ปี 2532		ปี 2536		รายได้/คน/ปี (บาท)	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ปี 2532	ปี 2536
ประเทศ	1,749,951.9	-	2,472,247.13	-	33,633	53,962
ภาคใต้	162,516.08	100.00	206,953.94	100.00	22,532	32,471
ภาคใต้ : ประเทศ	-	9.29	-	8.37	-	-
ปศุสัตว์	8946.63	5.51	11,785.92	5.70	16,643	26,459
ยะลา	7,721.46	4.75	9,729.68	4.70	17,987	27,198
นราธิวาส	10,505.64	6.46	13,105.66	6.33	17,987	27,198

ที่มา : ดัดแปลงจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2538)

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์ภาคใต้เมื่อแยกตามสาขา ปี 2536 (ราคาคงที่)

สาขาการผลิต	ปี 2532		ปี 2536	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
ผลิตภัณฑ์ภาค	162,516.90	100.00	206,953.93	100.00
ภาคการเกษตร	66,260.08	40.77	84,508.31	40.83
พืช	37,278.97	22.94	46,892.06	22.66
ปศุสัตว์	2,925.91	1.80	3,386.75	1.64
ป่าไม้	4,759.19	2.93	2,335.63	1.13
ประมง	13,853.04	8.53	22,429.34	10.84
การแปรรูปเกษตร	7,010.73	4.31	9,068.75	4.38
การบริการเกษตร	429.23	0.26	395.78	0.19
นอกภาคการเกษตร	96,256.82	59.23	122,445.62	59.17

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2538)

การเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้

ภาคใต้เป็นภาคที่มีเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 40.83 ได้แก่ การทำสวนยางพารา ซึ่งประชากรมีอาชีพนี้ 4.5 ล้านคน หรือร้อยละ 65 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538) สวนปาล์ม สวนกาแฟ สวนมะพร้าว สวนเงาะ สวนทุเรียน สวนมังคุด ส่วนการเลี้ยงสัตว์ถือเป็นอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 1.64 โดยส่วนใหญ่จะเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค

การเลี้ยงโคในภาคใต้มีมาแต่โบราณ แต่ก็มุ่งเน้นเลี้ยงเพื่อการกีฬาชนโค ดังจะเห็นได้ว่า มีเพียงภาคเดียวเท่านั้นที่มีสนามชนโคและสนามชนควาย การเลี้ยงโคกระบือไว้สำหรับชนนั้น เนื่องจากชาวนาและชาวสวนมีเวลาว่างหลังจากได้เก็บเกี่ยวผลผลิต จึงได้นำโคและกระบือที่ใช้งานมาประลองกำลัง โดยการจับคู่ที่มีขนาดใกล้เคียงกันมาเปรียบ

คู่ชนกัน ซึ่งจะมีการพนันขันต่อตามประเพณีของคนไทย โคส่วนใหญ่จึงเป็นโคพันธุ์พื้นเมือง จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าในปี 2539 ภาคใต้มีการเลี้ยงโคเนื้อน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ โดยมีเลี้ยง 868,496 ตัว หรือร้อยละ 11.8 และจำนวนโคมีแนวโน้มลดลง (ร้อยละ 6.87) เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2538 ในปี 2539 พบว่า จังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช (196,935 ตัว) รองลงมาคือ จังหวัดพัทลุง (96,113 ตัว) และจังหวัดสงขลา (94,445 ตัว) ตามลำดับ และจังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อที่น้อยที่สุดคือ จังหวัดภูเก็ต (1,491 ตัว) (ตารางที่ 6)

เกษตรกรจึงพัฒนาการเลี้ยงมากขึ้น เมื่อกรมปศุสัตว์มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคในเขต 14 จังหวัดภาคใต้เพื่อการส่งออก ในปี 2541 มีเป้าหมายส่งเสริมการเลี้ยงแม่โคเนื้อเพื่อผลิตโคขุน 7,000 ตัว และส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน 5,000 ตัว (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2541)

ตารางที่ 6 จำนวนโคเนื้อในภาคใต้ แสดงเป็นรายตัว

จังหวัด	หน่วย : ตัว				
	2535	2536	2537	2538	2539
กระบี่	16,080	18,383	23,025	23,922	27,606
ชุมพร	29,231	28,428	48,768	53,739	51,034
นครศรีธรรมราช	129,015	118,552	193,529	205,074	196,935
ภูเก็ต	1,440	1,521	1,841	1,681	1,491
ระนอง	4,979	6,974	8,022	7,593	7,194
สุราษฎร์ธานี	59,610	59,605	74,638	81,869	89,407
พังงา	7,063	8,662	9,497	10,685	10,363
ตรัง	65,305	68,840	57,368	56,333	60,948
นราธิวาส	101,663	103,711	95,118	105,977	69,820
ปัตตานี	67,212	69,000	71,004	73,913	73,528
พัทลุง	87,528	93,892	100,027	97,615	96,113
ยะลา	97,045	42,086	46,012	50,619	50,812
สงขลา	109,845	109,300	122,100	123,125	94,445
สตูล	31,423	33,697	34,096	34,933	32,289
รวม	807,439	762,651	885,045	927,078	861,985

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

ตามแผนการปรับโครงสร้าง และระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) ได้บรรจุกิจกรรมการส่งเสริมโคเนื้อเพื่อการส่งออกไว้ด้วย มีหลักเกณฑ์ต้องนำแปลงหญ้าเลี้ยงโค 1 ไร่/หัว ซึ่งสามารถมาเลี้ยงโคขุนได้ 2-10 ตัว เลี้ยงแม่โคได้ 2-5 ตัว จึงต้องมีการฝึกฝนเอาใจใส่เลี้ยงดูอย่างเต็มที่ และยังคงต้องมีการคัดเลือกพันธุ์กันอย่างจริงจัง

เมื่อจำแนกโคตามพันธุ์พบว่า โคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองมีจำนวนมากที่สุดคือ 715,554 ตัว (ร้อยละ 83.0) รองลงมาคือพันธุ์ผสม มี 140,146 ตัว (ร้อยละ 16.3) พันธุ์แท้ 5,562 ตัว (ร้อยละ 0.65) และโคขุน 744 ตัว (ร้อยละ 0.09) เมื่อแยกตามเพศ พบว่า โคเพศเมียมีมากกว่าโคเพศผู้ จำนวนเกษตรกร และพื้นที่ส่วนตัวที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ปี 2539 ทุ่งหญ้า

ส่วนตัวใช้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 845,700 ไร่ (ตารางที่ 7)

ปริมาณการฆ่าสัตว์และการบริโภคเนื้อโค

ปริมาณโคที่ฆ่าเพื่อการบริโภค เมื่อจำแนกเป็นรายภาคจะเห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการฆ่าโคเพื่อการบริโภคมากที่สุด รองลงมา ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งมีการฆ่าโคเพื่อการบริโภคน้อยที่สุด จึงต้องนำเข้าโคจากภาคอื่นๆ โดยในปีพ.ศ.2532 ภาคใต้มีการนำเข้าโคจำนวน 10,614 ตัว (กรมปศุสัตว์, 2532) และกรมปศุสัตว์ (2539) รายงานว่า จำนวนโคที่ฆ่าเพื่อการบริโภคทั่วประเทศ ในปี 2534-2539 เฉลี่ยประมาณปีละ 508,145 ตัว แต่คาดว่า มีฆ่าเพื่อการบริโภคจริงเฉลี่ยประมาณปีละ 906,771 ตัว

ตารางที่ 7 จำนวนโคเนื้อ แยกตามเพศ และพันธุ์ที่เลี้ยง ปี 2539

หน่วย : ตัว

จังหวัด	โคพื้นเมือง					โคพันธุ์แท้				
	เพศผู้	เพศเมีย	รวม	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	เพศผู้	เพศเมีย	รวม	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
ตรัง	19,018	15,508	24,022	58,548	12,336	10	5	37	52	17
นราธิวาส	16,790	15,369	28,546	60,705	15,445	21	24	108	153	104
ปัตตานี	19,844	13,839	28,051	61,734	20,472	29	37	172	238	160
พัทลุง	26,569	24,244	36,496	87,309	24,261	14	18	23	55	10
ยะลา	9,595	10,528	21,118	41,241	14,432	182	140	403	725	390
สงขลา	21,981	18,968	39,607	80,556	27,271	210	273	554	1,037	358
สตูล	6,817	7,968	11,677	26,462	7,704	93	21	11	125	88
กระบี่	6,631	4,416	12,895	23,942	6,393	7	2	12	21	13
ชุมพร	6,358	5,836	9,321	21,516	6,185	98	654	330	1,082	98
นครศรีธรรมราช	52,827	44,443	79,862	177,182	49,691	109	7	55	171	118
พังงา	527	740	951	2,218	636	33	84	128	245	67
ภูเก็ต	250	160	399	809	196	2	0	0	2	2
ระนอง	1,092	1,029	2,153	4,274	747	7	3	8	18	10
สุราษฎร์ธานี	17,687	16,668	34,703	69,058	17,333	384	370	884	1,638	920

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

โดยภาพรวมการบริโภคโคเนื้อในประเทศ ปี 2539 ลดลง ในทิศทางเดียวกับภาวะการผลิต (ตารางที่ 3) ส่วนหนึ่งเกิดจากค่านิยมทางสังคมที่จะไม่บริโภคเนื้อสัตว์ใหญ่ อีกส่วนหนึ่งเกิดผลกระทบจากข่าวโรควัวบ้าในประเทศอังกฤษ เมื่อต้นปีที่ผ่านมา ปริมาณเนื้อโคที่ขออนุญาตฆ่าตามอาชญาบัตรมีจำนวน 597,584 ตัว ลดลงจากปี 2538 ร้อยละ 4.6 ส่วนโคเนื้อที่คาดว่าถูกฆ่าเพื่อบริโภคจริงจำนวน 928,225 ตัว และลดลงจากปีที่แล้ว 200,430 ตัวหรือคิดเป็นร้อยละ 17.8 ของจำนวนโคเนื้อทั้งหมด (ตารางที่ 8) ส่งผลให้อัตราการบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อปีในปี 2539 เหลือ 3 กก.ต่อคนต่อปี ใกล้เคียงกับการบริโภคในปี 2525 ซึ่งสมาคมผู้ผลิตอาหาร

สัตว์ไทย (2528) รายงานว่าคนไทยบริโภคเนื้อสัตว์เฉลี่ย 18.0 กก.ต่อคนต่อปี เมื่อแยกเป็นชนิดของเนื้อสัตว์ มีดังนี้ บริโภคเนื้อโค 2.97 กก. เนื้อกระบือ 1.54 กก. เนื้อสุกร 12.03 กก. และเนื้อไก่ 6.65 กก. จะเห็นว่า มีการฆ่าเถื่อน หรือผิดกฎหมายจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย โดยเฉพาะ ปัญหาการระบาดของโรคติดต่อในโคเนื้อ (โรคปากและเท้าเปื่อย โรคแอนแทรกซ์) ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้

สำหรับการบริโภคเนื้อโคในภาคใต้เป็นรายจังหวัดนั้น กรมปศุสัตว์ (2539) รายงานว่า จำนวนโคที่ขออนุญาตฆ่า เพื่อการบริโภคตามอาชญาบัตรในภาคใต้ปี 2539 มีประมาณ

ตารางที่ 8 จำนวนโคเนื้อ แยกตามเพศ และพันธุ์ที่เลี้ยง จำนวนเกษตรกร และพื้นที่ส่วนตัวที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ปี 2539

จังหวัด	โคพันธุ์ผสม			รวม	โคขุน			รวมโคเนื้อทั้งหมด (ตัว)	พื้นที่ส่วนตัวที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ (ไร่)
	เพศผู้	เพศเมีย			เกษตรกร (ราย)	จำนวน (ตัว)	เกษตรกร (ราย)		
		แรกเกิดถึง 2 ปี	2 ปีขึ้นไป						
ตรัง	528	685	1,122	2,335	570	13	3	60,948	4,258
นราธิวาส	2,320	2,675	3,942	8,937	2,812	25	10	69,820	92,140
ปัตตานี	2,952	2,875	5,705	11,532	5,056	24	19	73,528	56,278
พัทลุง	2,224	2,440	4,084	8,745	3,044	4	2	96,113	28,076
ยะลา	1,996	2,137	4,713	8,846	3,255	0	0	50,812	42,715
สงขลา	3,104	3,110	6,546	12,760	3,597	92	18	94,445	6,403
สตูล	1,258	1,758	2,650	5,667	1,747	35	2	32,289	103,930
กระบี่	791	853	1,999	3,643	1,004	0	0	27,606	32,858
ชุมพร	5,972	7,018	15,278	28,268	7,253	169	19	51,034	35,938
นครศรีธรรมราช	4,179	5,281	10,073	19,533	5,488	99	28	196,935	333,352
พังงา	1,966	2,584	3,350	7,900	2,038	0	0	10,363	43,619
ภูเก็ต	183	157	340	680	168	0	0	1,491	6,913
ระนอง	693	763	1,441	2,897	645	5	1	7,194	7,889
สุราษฎร์ธานี	3,555	5,311	9,537	18,403	6,317	308	376	89,407	51,331

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2539

ตารางที่ 9 จำนวนโค ที่ฆ่าเพื่อการบริโภคเป็นรายภาค ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2534-2539

หน่วย : จำนวนตัว

ปี	ขออนุญาตฆ่า (ตัว)				รวม	คาดว่าที่ถูกฆ่าจริง
	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้		รวม
2534	79,939	168,345	100,040	49,511	397,835	661,176
2535	87,140	185,750	98,741	48,220	419,851	796,753
2536	92,594	218,565	110,470	47,323	468,592	907,484
2537	105,722	273,316	102,424	56,984	538,446	1,018,335
2538	124,856	327,046	110,817	63,877	626,596	1,128,655
2539	120,641	303,792	110,581	62,534	597,548	928,225

ที่มา : คัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2539)

การเลี้ยงโคในภาคใต้มีมาแต่โบราณ แต่ก็จะมีมุ่งเน้นเลี้ยงเพื่อการกีฬาชนโค ดังจะเห็นได้ว่า มีเพียงภาคเดียวเท่านั้นที่มีสนามชนโคและสนามชนควาย การเลี้ยงโคกระบือไว้สำหรับชนนั้น เนื่องจากชาวนาและชาวสวนมีเวลาว่างหลังจากได้เก็บเกี่ยวผลผลิต จึงได้นำโคและกระบือที่ใช้งานมาประลองกำลัง โดยการจับคู่ที่มีขนาดใกล้เคียงกันมาเปรียบดูชนกัน

62,534 ตัว คิดเป็นร้อยละ 8.1 ซึ่งจังหวัดที่มีการขออนุญาตฆ่ามากที่สุดคือ จังหวัดยะลาและสงขลา ซึ่งขออนุญาตฆ่าจำนวน 13,848 และ 11,904 ตัว ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้

1. ด้านการผลิต ประสิทธิภาพการเลี้ยงโคเนื้อยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร พื้นที่ทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อค่อนข้าง

น้อยเพียง 0.97 ไร่/ตัว และพื้นที่ส่วนตัวที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อคิดเป็นร้อยละ 3.5 ของพื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด โคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมืองซึ่งขาดหลักการจัดการฟาร์มที่ดี ส่วนการเลี้ยงโคขุนมีน้อยมากเพียงร้อยละ 0.09 ของปริมาณโคเนื้อทั้งหมด

2. ด้านการตลาด ราคาโคเนื้อมีชีวิตไม่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิต ไม่มีการแบ่งตลาดที่ชัดเจนระหว่างตลาดโคเนื้อพื้นเมืองและโคขุน เกษตรกรขาดอำนาจต่อรองที่เป็นธรรม ตลาดจึงเป็นของผู้ซื้อและสามารถกำหนดราคาได้ เกษตรกรจึงขายโคมีชีวิตได้ในราคาค่อนข้างต่ำโดยในปี 2539 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 23.99 บาท (กรมปศุสัตว์, 2539) ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการเพิ่มการผลิต การเร่งผลิตโคขุนยังไม่สามารถทดแทนปริมาณนำเข้าเนื้อโคคุณภาพได้

3. สถานที่สำหรับเลี้ยงโคลดน้อยลง และขาดแคลนแหล่งอาหารหยาบในช่วงฤดูแล้ง

แนวทางการพัฒนา

ตามแผนพัฒนาการปศุสัตว์ของประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มีวัตถุประสงค์เพิ่มผลผลิตปศุสัตว์ให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคภายในประเทศและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ การส่งเสริม

ตารางที่ 10 จำนวนสัตว์ที่อนุญาตให้ฆ่าเป็นรายจังหวัดปี 2539

จังหวัด	สัตว์ที่อนุญาตให้ฆ่าเป็นอาหาร			รวม	ร้อยละ
	โค	กระบือ	สุกร		
	ชุมพร	2,152	1,022		
สุราษฎร์ธานี	4,003	191	112,679	116,873	15.20
นครศรีธรรมราช	8,047	176	107,335	115,558	15.03
พัทลุง	2,024	-	31,815	33,839	4.40
สงขลา	11,904	4	137,420	149,328	19.43
ระนอง	210	549	18,758	19,517	2.54
พังงา	80	198	18,009	18,287	2.38
ภูเก็ต	-	1,170	39,806	40,976	5.33
กระบี่	1,739	-25,389	-	27,128	3.53
ตรัง	4,213	109	80,078	84,400	10.98
สตูล	4,075	301	7,252	11,628	1.51
ปัตตานี	3,315	7	12,577	15,899	2.07
ยะลา	13,848	-	48,287	62,135	8.08
นราธิวาส	6,924	95	14,470	21,489	2.80
รวม	62,534	29,211	676,914	768,659	100.00
ร้อยละ	8.14	3.80	88.06	100.00	

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

การเลี้ยงโคเนื้อควรพิจารณาจากข้อมูลและความเป็นไปได้ ดังนี้

1. พิจารณาแผนงานส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อปี 2540-2544 คัดเลือกกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาความรู้และความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ และให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับเงินลงทุน เช่น

- การสร้างองค์กรที่เข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จะสามารถผลิตโคเนื้อได้อย่างมีศักยภาพและให้ผลผลิตที่แน่นอนต่อไปในอนาคต พัฒนากลุ่มที่จัดตั้งไว้เดิม โดยจดทะเบียนกลุ่มและ/หรือทะเบียนฟาร์มของเกษตรกรแต่ละราย

- ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อย ได้มีโอกาสเลี้ยงโคเนื้ออย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อเพิ่มรายได้

การสร้างองค์กรที่เข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จะสามารถผลิตโคเนื้อได้อย่างมีศักยภาพและให้ผลผลิตที่แน่นอนต่อไปในอนาคต

- กลุ่มเกษตรกรพัฒนา ควรเน้นการส่งเสริม การเลี้ยงโคเนื้อคุณภาพดี (โคขุน) ให้เพียงพอกับความ ต้องการเพื่อลดการนำเข้า

2. อิทธิพลของพันธุ์มีผลต่อคุณภาพซาก เช่น โค- เนื้อลูกผสมอเมริกันบราห์มัน ให้ผลผลิตและปริมาณซาก มากกว่าโคพันธุ์พื้นเมือง การให้อาหารเสริมจะให้ผลผลิต และปริมาณซากดีกว่าการเลี้ยงตามธรรมชาติ โคเนื้อที่มี อายุอ่อนไม่มีไขมันแทรก คุณภาพเนื้อโคพื้นเมืองมีความนุ่ม และกลิ่นดีกว่าโคลูกผสมอเมริกันบราห์มัน

3. เพิ่มการประชาสัมพันธ์เรื่องการบริโภคเนื้อโค โดยจำแนกลักษณะซากตามความแตกต่างของคุณภาพซาก ระหว่างเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองและเนื้อโคขุนคุณภาพดี ตลอดจน เสนอราคาซากเนื้อโคชำแหละมาตรฐานที่ควรจะเป็น ตามความจริง

สรุป

ภาคใต้เป็นภาคที่มีเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างดี ประชากรมีรายได้ต่อคนต่อปีค่อนข้างสูง มีนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี และการลงทุนสูง ในปัจจุบันการเลี้ยง โคเนื้อในภาคใต้อาจมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ โคที่ เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคพื้นเมือง ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโต ค่อนข้างต่ำ จังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือ จังหวัด นครศรีธรรมราช รองลงมาคือ จังหวัดพัทลุงและจังหวัด สงขลา ส่วนจังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อที่น้อยที่สุดคือ จังหวัด ภูเก็ต โดยภาพรวมการเลี้ยงโคเนื้อในภาคใต้มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาบางประการ ทำให้การเลี้ยงยังไม่ พัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรได้ มีการศึกษาศักยภาพต่าง ๆ และปัญหา เพื่อสามารถส่งเสริม ให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อตามความเหมาะสมมากขึ้น

จังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือจังหวัดนครศรีธรรมราช รองลงมา คือจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ส่วนจังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อที่น้อยที่สุดคือ จังหวัดภูเก็ต

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. 2535. เศรษฐกิจปศุสัตว์ในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมปศุสัตว์. 2539. ข้อมูลเศรษฐกิจการปศุสัตว์ประจำปี 2539. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. 2528. "ข้อมูลการผลิตปศุสัตว์", วารสารธุรกิจอาหารสัตว์. 2(4), 30-40.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2532. หนังสือประมาณสถิติ ประจำปี 2532. ปัตตานี. (สำเนา)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2539. "สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2538/39", เอกสารสถิติ การเกษตร เลขที่ 28/2539. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2538. ภาพรวมภาคใต้ พ.ศ.2538. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2541. แผนส่งเสริมการปศุสัตว์ปีงบประมาณ 2541. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี (สำเนา).
- FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations). 1992. Production Yearbook. Volume 46. Rome, Italy : FAO.
- Taylor. R.E. 1995. Scientific Farm Animal Production. New Jersey : Prentice-Hall, Inc. Simon & Schuster Company. Upper Saddle River.